

ÇARPANLAR VE KATLAR

ALTIN BEYİN

M.8.1.1.1. Verilen pozitif tam sayıların pozitif tam sayı çarpanlarını bulur, pozitif tam sayıların pozitif tam sayı çarpanlarını üslü ifadelerin çarpımı şeklinde yazar.

M.8.1.1.2. İki doğal sayının en büyük ortak bölenini (EBOB) ve en küçük ortak katını (EKOK) hesaplar, ilgili problemleri çözer.

M.8.1.1.3. Verilen iki doğal sayının aralarında asal olup olmadığını belirler.

Bir doğal sayı iki doğal sayının çarpımına eşit olacak şekilde yazıldığında elde edilen bütün sayılara o doğal sayının çarpanları denir.

BİR DOĞAL SAYININ ÇARPANLARI

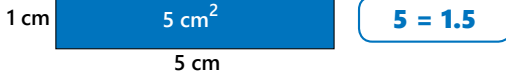
Kenar uzunlukları doğal sayı olacak şekilde alanı 18 cm^2 olan farklı dikdörtgenler oluşturalım.

18 sayısının çarpanları
1, 18, 2, 9, 3, 6

18 sayısı **1, 2, 3, 6, 9, 18** sayılarına kalansız bölünür.

ASAL SAYILAR

Yalnızca 1 ve kendisi ile tam bölünebilen 1'den büyük doğal sayılara **asal sayı** denir.

Kenar uzunlukları doğal sayı olacak şekilde alanı 5 cm^2 olan sadece bir tane dikdörtgen oluşturabildik

5 sayısının bölenleri
1 ve 5

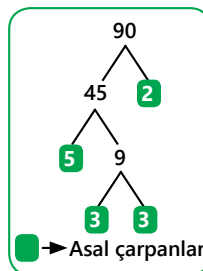
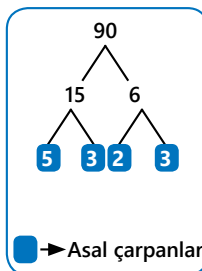
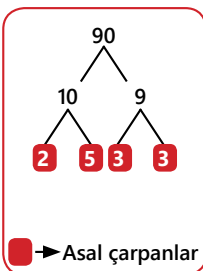
Asal sayı ✓

18 sayısının bölenleri
1, 2, 3, 6, 9, 18

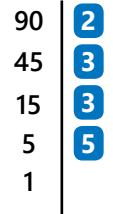
Asal sayı değil ✗

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
41	42	43	44	45	46	47	48	49	50
51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
61	62	63	64	65	66	67	68	69	70
71	72	73	74	75	76	77	78	79	80
81	82	83	84	85	86	87	88	89	90
91	92	93	94	95	96	97	98	99	100

ASAL ÇARPANLARA AYIRMA

&

$$90 = 2 \cdot 3^2 \cdot 5$$

EN BÜYÜK ORTAK BÖLEN

12 ve 18 sayısının ortak bölenleri

12 ve 18 sayısının ortak bölenleri: 1, 2, 3, 6

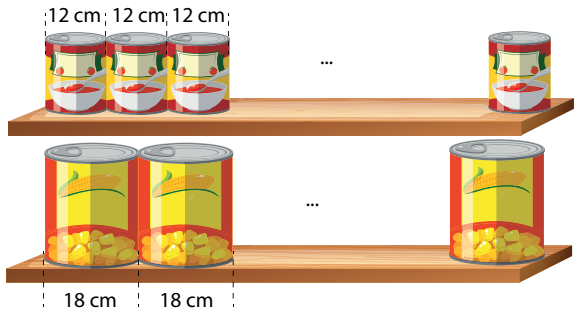
En büyük ortak bölen (EBOB)

EBOB(12,18)=6

(12,18)_{ebob}=6

12	18	2
6	9	3
2	3	3
2	1	2
1		

EN KÜÇÜK ORTAK KAT

EKOK(12,18)=36

(12,18)_{ekok}=36

12	18	2
6	9	3
2	3	3
2	1	2
1		

(12,18)_{ekok} = 2.3.3.2 = 36

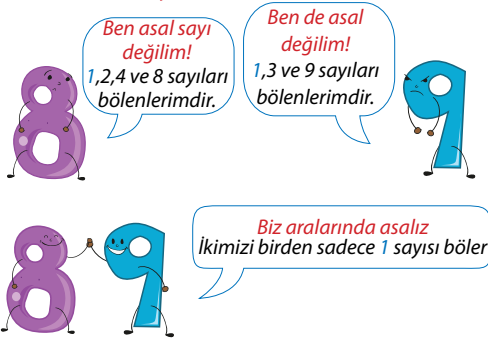
ORTAK KATLAR
36, 72, 108, ...

Rafın uzunluğunun alabileceği değerler.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
12'nin katları	12	24	36	48	60	72	84	96	108	120
18'in katları	18	36	54	72	90	108	126	144	162	180

ARALARINDA ASAL OLMA

1'den başka ortak böleni olmayan doğal sayılara aralarında asal sayılar denir.

Ardışık sayma sayıları aralarında asaldır.
1 sayısı ile tüm pozitif tam sayılar aralarında asaldır.

Aralarında asal olan sayıların EKOK'u bu sayıların çarpımına EBOB'u ise 1'e eşittir.

EKOK(25,8) = 25.8

EBOB(7,12) = 1

AKLINIZDA BULUNSUN!

Birbirinin tam katı olan sayılarda EKOK büyük sayıya eşittir.

EKOK(8,16) = 16

Birbirinin tam katı olan sayılarda EBOB küçük sayıya eşittir.

EBOB(3,9) = 3

İki sayının EBOB'u ile EKOK'unun çarpımı sayıların çarpımına eşittir.

EBOB(x,y) . EKOK(x,y) = x . y

Ebob-ekok problemlerinde;

Büyük parçalardan (sayılardan) küçük parçalar (sayılar) elde ediliyorsa **EBOB**

Küçük parçalardan (sayılardan) büyük parçalar (sayılar) elde ediliyorsa **EKOK** kullanılır.